

Centraliserad decentralisering?

En studie av Marrakechprocessen och dess relation till global
governance

Kristina Altner

Abstract

The current debate regarding organizational strategies for sustainable development is influenced by the theory of global governance. Decentralized structures of the global society are taken to use in the realization of a sustainable development. New roles of transnational networks and partnerships raises questions of the ability of global governance to co-ordinate and implement long-term solutions without assistance from centralized and hierarchic structures based on government. The aim for this thesis is to illustrate the current conditions for well-functioning networks of sustainable development and examine the relationship between global governance and government. Issues of participation, decision making and compliance are examined by a case study of the Marrakech process, a global process to support the implementation of sustainable consumption and production. The essay concludes that global governance and government are interdependent preconditions in the creation of long-term and effective networks. Government structures are needed to co-ordinate and realize multi-stakeholder initiatives parallel to the need of decentralized structures to fully implement policies. The Marrakech process illustrates these preconditions of centralized decentralization.

Keywords: global governance; government; Marrakech process; sustainable development; network.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering och syfte	1
1.2	Metod	2
1.2.1	Material och tidigare forskning	3
1.2.2	Intervjuer	4
1.2.3	Disposition	5
1.3	Begrepp och avgränsningar	5
2	Från government till governance	7
2.1	Government	7
2.2	Tiderna förändras – nya politiska rum och frågor	8
2.3	Global governance och nätverk	10
2.3.1	Nätverk	11
2.3.2	Deltagande	11
2.3.3	Beslutsfattande	12
2.3.4	Uppfyllande	13
2.4	Problematiska aspekter	13
3	Marrakechprocessen	15
3.1	Hållbara mål för Marrakechprocessen	15
3.1.1	Deltagande	17
3.1.2	Beslutsfattande	19
3.1.3	Uppfyllande	21
3.2	Marrakechprocessen – ett nätverk inom global governance?	23
4	Centraliserad decentralisering?	25
5	Slutsats	27
6	Referenser	28
7	Bilaga: Intervjuguide	32

1 Inledning

I samband med FN:s världstoppmöte i Johannesburg 2002 utarbetades strategier om nätverk och partnerskap för hållbar utveckling. Syftet var att skapa samarbeten mellan tvärssektoriella aktörer och för att mer effektivt kunna arbeta mot en hållbar utveckling. Styrkan i nätverken ansågs vara deras decentraliserade, frivilliga och flexibla natur. Tilltro sattes till att denna samarbetsform skulle lösa den bristande implementeringen inom hållbar utveckling. Nya nätverk och partnerskap lanserades och skilda aktörer samlades med stor entusiasm kring hållbarhetsfrågorna.

Samordningen av aktörer kring hållbarhetsproblematiken kan härledas till den decentralisering som präglade den globala, politiska arenan under senare tid. Det internationella systemet utmanas idag av en ökad global komplexitet mellan olika aktörer och problem. Det talas om en utveckling från *government* till *global governance*. Den traditionella, centraliserade styrningsformen *government* präglas av en hierarkisk struktur, som samordnas av en suverän auktoritet. I motsats till detta består samarbeten baserade på *global governance* av en decentraliserad, inkluderande och informell samordning.

Framväxten av nya samarbetsformer har dock inte varit utan problem. Decentraliseringen och en omfattande medverkan av transnationella aktörer har väckt intresset för centrala frågor så som deltagande, beslutsfattande och uppfyllande. I och med de nya förutsättningar, som decentraliseringen har medfört, utsätts de samtida strukturella mönstren för nya utmaningar.

Det internationella samarbetet kring hållbar konsumtion och produktion, även kallat Marrakechprocessen, är ett resultat av Johannesburgkonferensen. Målsättningen för samarbetet är att skapa ett tioårigt globalt ramverk av program för implementering av hållbara konsumtions- och produktionsmönster. I likhet med andra initiativ kring hållbar utveckling talas det om nätverk och partnerskap i samband med Marrakechprocessen. Min ambition med uppsatsen är att undersöka huruvida det givna samarbetet kan öka förståelsen av relationen mellan *global governance* och den traditionella styrningen baserad på *government*.

1.1 Problemformulering och syfte

Idén, som ligger till grund för uppsatsen, är att belysa dagens strukturella förutsättningar för samarbeten kring hållbar utveckling. Existerande samarbeten har påvisat en ambition och förmåga att samla ett stort antal aktörer i syfte att eftersträva en holistisk och tvärssektoriell lösning på hållbarhetsproblemen. Trots att det omfattande antalet av aktörer och diversiteten mellan dem ofta omskrivs i

positiva ordalag, har möjligheterna med ett högt och intensivt deltagande varit missvisande i vissa fall. Jag ämnar i denna uppsats nyansera och kritiskt analysera föreställningarna om global governance som den ultimata samarbetsformen och sätta den i relation till government.

För att koppla de teoretiska aspekterna av styrning till de reella förutsättningar som ligger till grund för samarbeten kring hållbar utveckling använder jag mig av Marrakechprocessen som specifikt fall. De interagerande frågeställningarna för uppsatsen lyder därmed:

Hur förhåller sig Marrakechprocessen till teorin om global governance och nätverk?

Vilka konsekvenser har förståelsen av Marrakechprocessen för relationen mellan global governance och government?

I syfte att nyansera teorin om global governance och nätverk ämnar jag åskådliggöra kopplingen mellan det teoretiska ramverket och Marrakechprocessen för att sedan reflektera över hur processen kan bidra till en förbättrad förståelse av decentraliserade och centraliserade inslag i samtida samarbeten. Frågeställningarna är ömsesidigt interagerande och bistår det för uppsatsen metodologiska arbetssätt baserat på abduktion, något som jag fördjupar mig inom i nästkommande avsnitt.

1.2 Metod

Denna uppsats är en kvalitativ fallstudie, som tar avstamp i en teoretisk utgångspunkt rörande strukturer av samarbeten. Uppsatsarbetet har utgått från en abduktiv metodansats, vilken kan beskrivas som en kombination mellan den deduktiva och induktiva metoden. I den abduktiva metodansatsen sker ett samspel mellan empiri och teori, då det teoretiska ramverket justeras och förfinas under arbetets gång, i takt med att det empiriska inslaget successivt utvecklas (Alvesson & Sköldberg 1994:42 ff.). Den abduktiva metodansatsen passar syftet med uppsatsen väl, då min ambition är att med hjälp av en fallstudie förbättra förståelsen av relationen mellan global governance och government.

Den teoretiska utgångspunkten för uppsatsen hjälper oss att bättre förstå samarbeten rörande hållbar utveckling. Med hjälp av global governance kan effekterna av decentralisering och transnationella aktörers deltagande i beslutsprocesser förklaras, medan government förklarar statens anpassning till nya strukturer (Pierre & Peters 2000:24 ff.).

Marrakechprocessen kan i sammanhanget betraktas som ett fall av ett tvärsektorielt samarbete för hållbar utveckling. Mitt val av Marrakechprocessen som fall, motiveras av samarbetets tvärsektorielle natur samt att det berör ett problemområde som kräver en hög grad av interaktion mellan olika aktörer. Marrakechprocessen är dessutom ett relativt okänt samarbete inom området för

hållbar utveckling och den svenska staten har uppvisat ett omfattande engagemang i frågan. Det statliga engagemanget är viktigt, då det väcker frågan om statens roll i denna nya form av decentraliserade samarbeten. Fallet Marrakechprocessen kan beskrivas som representativt, då processens struktur till stor del liknar andra samarbeten kring hållbar utveckling. Alltsedan Brundtlandkommissionens rapport och det efterföljande världstoppmötet i Rio 1992¹, har en ambition funnits att samarbeten för hållbar utveckling ska präglas av en horisontell ordning, samt en hög grad av deltagande av olika samhällsaktörer (George 2007:103).

Vilket frågeställningarna påvisar, har jag en teoretisk ambition att öka förståelsen av relationen mellan global governance och government med hjälp av fallet Marrakechprocessen. Jag har valt att använda mig av en fallstudie för att belysa min teoretiska ambition, då den kvalitativa forskningsmetoden bidrar till en fördjupad förståelse av den givna problematiken. Det hade troligen även varit av intresse att undersöka sambandet mellan global governance och government utifrån en komparerande forskningsmetod. Trots att en jämförelse av valda fall troligen hade ökat möjligheten till generaliseringar av resultat, ger en fallstudie mig möjligheten att mer djupgående undersöka och förstå problematiken (Lundquist 1993:104).

Validitets och operationaliseringsproblematiken är särskilt viktig att belysa i förhållande till min teoretiska utgångspunkt, då mitt teoretiska ramverk har en relativt hög abstraktionsnivå (Esaiasson et al 2003:61 ff.). Jag har utifrån syftet att operationalisera teorin valt tre parametrar som utgör min analysram för fallet Marrakechprocessen. De tre parametrarna härstammar från en tematisering av Sørensen och Torfing (2006) och består av: deltagande, beslutsfattande och uppfyllande (Sørensen & Torfing 2006:11). Jag kommer att presentera de givna parametrarna närmare i teoriavsnittet och klargöra deras relation till uppsatsens teoretiska ramverk.

1.2.1 Material och tidigare forskning

Materialet som ligger till grund för uppsatsen består av en kombination av primär- och sekundärmaterial, något som har varit nödvändigt då det existerande sekundärmaterial rörande Marrakechprocessen är väldigt begränsat.

Det teoretiska avsnittet för uppsatsen utgörs av en diskussion utifrån akademiskt sekundärmaterial inom området för global governance samt material som fokuserar på statens roll i global governance, dvs. den aspekt som jag i uppsatsen har valt att benämna government. Det finns idag en omfattande litteratur rörande governance, och jag har tvingats att till viss del begränsa

---

¹ Brundtlandkommissionens rapport och Riokonferensen i Rio framhålls ofta som startskottet för förverkligandet av hållbar utveckling och de tvärspektoriella samarbeten mellan olika aktörer som konceptet skulle komma att resultera i (Carter 2007:208, Betsill & Hochstetler 2006:267).

mängden litteratur. Det hade varit av intresse att ytterligare fördjupa studien inom komplexiteten kring relationen mellan governance och government, men då mitt syfte inkluderar studiet av Marrakechprocessen har den teoretiska diskussionen fått anpassas. Det har således inte heller varit praktiskt möjligt att i uppsatsen aktualisera alla former av global governance och nätverk, då det idag existerar en myriad av variationer och synsätt inom teorin. Jag har därför valt att förstå global governance som en struktur och därtill undersöka nätverk, som en konkret form av global governance (Pierre & Peters 2000:14 ff.; Sørensen & Torfing 2006:9). Min ambition är att lägga teoretisk tonvikt på global governance och därefter dra paralleller till government. Detta val motiveras av att det är avgörande att förstå statens roll i sammanhanget, eftersom staten är en viktig aktör i decentraliseringen av samhället.

I huvudsak har jag utgått från Rhodes (1997), Pierre och Peters (2000), Biermann (2006) och Sørensen och Torfing (2006) i min teoretiska diskussion. Biermann för samman global governance och miljö, ett teoriområde som i litteraturen omnämns som *global environmental governance*. Mycket litteratur finns inom detta specifika område och jag har i dess sammanhang till stor del utgått från Betsill & Hochstetler, då denna antologi tydligt åskådliggör kopplingen mellan global governance och hållbar utveckling (2006). Med hjälp av Jönsson et al. (2007) och Sørensen och Torfing (2006) har jag vidare belyst nätverk och dess egenskaper i sammanhanget.

Primärmaterialet för uppsatsen består av genomförda intervjuer, mötesprotokoll, samt officiella dokument rörande Marrakechprocessen. Denna information har visat sig vara ovärderlig för undersökningen, då det finns en mycket begränsad akademisk litteratur som belyser processen och dess arbete.

1.2.2 Intervjuer

I samband med studiet av Marrakechprocessen har jag genomfört ett antal djupintervjuer. Syftet med intervjuerna har varit att kartlägga händelseförlopp, samt att insamla intervjupersonernas uppfattning och perspektiv till processen. Intervjuerna har varit till stor nytta, då jag har fått tillgång till viktig information som annars inte skulle ha varit tillgänglig. Av de fyra intervjuerna har två på grund av den begränsade tidsramen gjorts per telefon.

Angående urvalet för intervjuerna har jag samlat representanter från betydelsefulla aktörsgrupper såsom stat, näringsliv, intresseorganisationer och fackförbund. Jag har fokuserat på att skapa en så stor variation som möjligt mellan de intervjuade, då de alla är kopplade till Marrakechprocessen men representerar olika intressegrupper. Samtliga respondenter har olika bakgrunder och syften med sitt deltagande, något som jag vill belysa i analysen. Trost bekräftar betydelsen av variation i samband med urval vid kvalitativa studier och menar att urvalet ska vara heterogent inom en given ram (Trost 2005:117 ff.). Mitt strategiska urval av intervjusubjekt gjordes tidigt i processen, innan jag hade samlat in allt material. Detta kan betraktas som en avgränsning men även en begränsning i studien. Troligtvis hade det varit givande att intervjua fler personer från olika grupper

genom ytterligare kontakter under arbetets gång. De intervjuade representanterna är Gunilla Blomquist, kansliråd Miljödepartementet, Magnus Enell, representant för näringslivet, Eva Eiderström, Global Ecolabelling Network och Svenska Naturskyddsföreningen samt Sven Nyberg, LO.

Intervjuerna har varit relativt löst hållna, men har genomförts utifrån en intervjuguide innehållande nio frågor. Intervjufrågorna har varit av generell natur, på grund av det bakomliggande syftet att inte oavsiktligt påverka respondenterna i någon riktning. I vissa sammanhang har dock konkreta följdfrågor ställts i syfte att konkretisera utfallet av intervjun och behålla fokus på Marrakechprocessen. I förhållande till de löst hållna intervjuerna och den efterföljande analysen av dem har behovet och vikten av intersubjektivitet beaktats.

Under samtliga intervjuer har jag efter, överenskommelse med respondenten, spelat in intervjuerna. Alla respondenter har varit positivt inställda till detta och ljudupptagningarna har varit till stor hjälp i samband med författandet av analysen.

1.2.3 Disposition

Efter detta inledande kapitel kommer jag att introducera det för uppsatsen valda teoretiska ramverket och redogöra för den förändring av det politiska rummet som har präglat den globala politiken under de senaste decennierna. I relation till detta kommer jag att sätta den traditionella centraliseringen, vars styrning jag benämner *government*, mot den decentraliserade samordning av transnationella aktörer, benämnd *global governance*. I samband med denna redogörelse av det teoretiska ramverket kommer jag därtill att förtydliga sambandet mellan *nätverk* och *global governance*. Analyskapitlet inleds med ett generellt förtydligande av hållbar utveckling, för att sedan konkretiseras genom fallet Marrakechprocessen. I analysavsnittet operationaliseras det teoretiska ramverket med hjälp av ovannämnt primärmaterial. Utifrån analysen av Marrakechprocessen och dess relation till *global governance* gör jag slutligen en ansats till att öka förståelsen och förtydliga sambandet mellan *global governance* och *government* i en avslutande diskussion.

1.3 Begrepp och avgränsningar

Uppsatsens teoretiska del baseras huvudsakligen på tre begrepp, *global governance*, *government* och *nätverk*. Jag kommer i nästkommande kapitel att söka efter definitioner av dessa begrepp och en förbättrad förståelse av relationen mellan dem. Sammanfattat kan det sägas att jag tolkar *global governance* som en teori, vilken förespråkar en decentraliserad och horisontell samarbetsform med ett aktivt deltagande av transnationella och autonoma aktörer. Jag har valt att tillämpa begreppet *global governance* istället för *governance*, i syfte att åskådliggöra faktumet att uppsatsen berör frågor och samarbeten av global natur, vilka inte är begränsade till nationalstatens politikområde. Prefixet *global* indikerar således en

avsaknad av utvecklade hierarkier inom den internationella sfären, samt betydelsen av transnationella aktörer inom policyområden. Nätverk kan därtill karakteriseras som en konkret form av global governance (Sørensen & Torfing 2006:11 ff.). Begreppet government representerar den centraliserade formen av styrning, vilken grundas i territorialitet och suveränitet. Den traditionella staten är en central aktör i detta sammanhang.

I samband med analysen av Marrakechprocessen omnämner jag dess grundläggande problematik rörande hållbar konsumtion och produktion, något som jag har valt att förkorta till HKP. I detta sammanhang berör jag även konceptet hållbar utveckling, som definieras som ”en utveckling som försöker möta dagens behov utan att begränsa eller inskränka möjligheterna till att möta framtidens behov” (Hägerhäll 1988:55). Jag kommer att mer utförligt diskutera denna definition i samband med analysen av Marrakechprocessen.

Jag har begränsat mig till att studera det svenska arbetet inom Marrakechprocessen i min fallstudie, ett val som även präglat urvalet av intervju-personer. Denna avgränsning har skett mot bakgrund av den begränsade tiden för uppsatsskrivandet, samt det faktum att jag vill belysa den svenska statens agerande och anpassning till nya strukturella förutsättningar.

En medveten avgränsning har även gjorts till att endast undersöka deltagandet av transnationella aktörer. Detta innebär att jag inte undersökt representativiteten bland olika stater med divergerande utvecklingsgrad, något som är en central ambition i Marrakechprocessen. Detta hade dock varit ett uppsatsämne för sig, då problematiken kring hållbar utveckling till stor del relaterar till representativitet bland stater med olika utvecklingsgrader.

Fokus läggs i uppsatsen på studiet av global governance och nätverk och jag har valt att inte nämnvärt fördjupa mig i förekomsten av partnerskap. Inom ramen för Marrakechprocessen har ett antal partnerskap mellan olika aktörer skapats, jag har dock valt att enbart fokusera på studiet av Marrakechprocessen som helhet i syfte att undersöka dess koppling till teorin global governance och just nätverk.

2 Från government till governance

Traditionellt sett har det politiska rummet varit nära sammankopplat med det geografiska territoriet. Jönsson et al konstaterar att vi är vana att tänka på politiken som territoriellt organiserad, då dess beslut ofta sammanfaller med geografiska gränser. Detta tänkande utmanas idag av nya förutsättningar och former av samarbeten över territoriella gränser (Jönsson et al 2007:9). Inom den akademiska litteraturen har ett omfattande skifte från government till governance identifierats (Karkkainen 2004:73). Termen ”global governance” indikerar idag övergången till en ny form av horisontell samordning. Denna nya ordning skiljer sig från den traditionella och hierarkiska modellen, där staten besitter auktoritet och suveränitet över det civila samhället och ett specifikt geografiskt territorium (Scheer & Frieder 2006:18).

I det kommande avsnittet beskrivs relationen mellan government och global governance. Jag kommer att utgå från den mer traditionella styrningsmodellen government, för att sedan redogöra för den internationella utvecklingen som har resulterat i en mer governance-orienterad samordning. I relation till global governance belyses nätverk samt tre parametrar, som senare kommer att ligga till grund för analysen av Marrakechprocessen.

2.1 Government

Vi tänker ofta kring staten som den grundläggande aktören i internationell politik. Den suveräna staten, grundad i det traditionella, Westfaliska systemet har sedan länge varit en outmanad auktoritet inom nationella och internationella politiska frågor. Vanligen beskrivs staten utifrån fyra utmärkande egenskaper, som stadgas i Montevideokonventionen; en permanent befolkning, ett definierat territorium, en effektiv stat samt besittande intern och extern suveränitet² (Biermann & Dingwerth 2004:4).

Territorialitet och suveränitet är två grundstenar till statens auktoritet inom nationell såväl som internationell politik. Traditionellt sett har det politiska rummet varit nära sammankopplat med det geografiska, medan suveränitet kan beskrivas som en institution, vilken definierar staten och ger den makt. Faktumet

---

² Suveräniteten kan särskiljas utifrån två aspekter: intern och extern suveränitet. Förutom att suveräniteten befattar stater med oinskränkt auktoritet inom dess territorium, fastläggs dess självständighet och oavhängighet i relation till andra stater (Jönsson et al. 2007:80).

att suveränitetskonceptet legitimerar staten resulterar i att staten besitter möjlighet att tillämpa suveräniteten för auktoritetsanspråk³ (Jönsson et al 2007:9,76 ff.).

Den statliga suveräniteten aktualiserar även frågan om ansvar, då staten besitter ett grundläggande ansvar att skapa nödvändiga förutsättningar för dess medborgares överlevnad. Detta kan bestå av funktioner så som garanterande av medborgarnas rättigheter, tillhandahållande av ett ekonomiskt ramverk och bistå med en välfungerande infrastruktur etc. (Biermann & Dingwerth 2004:4). Flertalet av de traditionella statliga funktionerna har dock under senare tid utlokaliserats till transnationella aktörer, något som jag återvänder till i nästa avsnitt. Trots en utlokalisering av statliga funktioner, besitter den suveräna staten fortfarande ett grundläggande ansvar för dess medborgare och välfärd (Pierre & Peters 2000:196).

Även om den governmentbaserade styrningsmodellen länge har stått utmanad, betyder det inte att statens roll har varit oförändrad över tid. Staten har, historiskt sett, stått under konstant förändring och anpassning för nya förutsättningar (Ibid:163).

2.2 Tiderna förändras – nya politiska rum och frågor

Som tidigare omnämnts är globaliseringen en viktig och till och med avgörande förklaringsfaktor till förändringen av det politiska rummet under de senaste decennierna. Globaliseringen har två fundamentala dimensioner, den politiska och den ekonomiska. Dimensionerna är nära sammanflätade, då den ekonomiska globaliseringen har drivit på och initierat en rad viktiga politiska beslut som varit avgörande för den strukturella utvecklingen (Pierre & Peters 2000:58).

I takt med att globaliseringen har intensifierats, har det politiska rummet anpassats och förändrats. Pierre och Peters (2000) beskriver föränderligheten utifrån utvecklingen från en stark stat till en förminskning av den statliga rollen och dess funktioner under 1980-talet och framåt. Under den tid då staten fortfarande besatt en hög profil med en expansiv politisk sfär, ansågs den vara den enda legitima aktören som hade kapacitet att generera social förändring, jämlikhet och ekonomisk utveckling. Under senare tid har dock statens dominerade ställning utmanats av privatiseringar och avregleringar, vilket har resulterat i en anpassad och samordnande statlig roll (Ibid:2 ff.).

Globaliseringen har drastiskt begränsat nationella regeringars kontroll över aktiviteter, då snabbare rörlighet har minskat betydelsen av territoriella gränser (Jönsson et al 2007:83). Många av de problem som vi idag ställs inför är av global karaktär. En global samarbetsmodell är därför nödvändig, då enskilda stater inte längre är kapabla att själva lösa problemen. Dessa globala problem omnämns ofta

---

³ Enligt Jönsson et al har idén om den suveräna staten även ett vertikalt djup respektive en horisontell spridning. Det vertikala djupet innebär att staten ger individer medborgarskap och den horisontella spridningen sammanlänkar staten med andra institutioner, så som diplomati och handel (Jönsson et al 2007:76 ff.).

som *wicked problems*, komplexa och ifrågasatta problem som innefattar en hög grad av ovisshet och som kräver en omfattande samordning av aktörer för att möjliggöra långsiktiga lösningar. Ett exempel är *hållbar utveckling*, då denna allomfattande framtidsvision kräver en holistisk lösningsmodell och inbegriper komplexa problem. I likhet med andra problem som kan karakteriseras som *wicked problems*, sammanför hållbarhetsproblematiken ett stort antal aktörer som är ömsesidigt beroende av varandra (Biermann & Dingwerth 2004:5; Bueren et al 2003:193).

Staten framträder idag som stelbent och trögrörlig i relation till de förändrade förutsättningarna inom det politiska rummet, då dess beslut är beroende av opinion och konstitutionella ramverk. Den suveräna staten är därför idag beroende av förhandling och samarbete med andra stater och transnationella aktörer (Jönsson et al 2007:84; Biermann & Dingwerth 2004:12). De förändrade problemstrukturerna kräver anpassning och nya styrelseformer. Olika meningar finns inom forskningen om statens beständighet. Jönsson et al talar om statens förvandling från suveränstat till förhandlingsstat, då staten har antagit en medlarroll mellan olika politiska och ekonomiska intressen. Suveräniteten är idag snarare ett förhandlingsinstrument än en territoriellt definierad barriär, menar Jönsson et al. Med hjälp av sin suveränitet har stater fortfarande en möjlighet att behålla sin roll som central aktör på den internationella arenan. Det är mycket tack vare suveräniteten som det är svårt för transnationella aktörer att kringgå stater i överenskommelser och frågor (Jönsson et al 2007:83 ff.; Biermann & Dingwerth 2004:2). I förhållande till statens föränderlighet som nämnts ovan, är skillnaden i dagens globaliserade samhälle att staten nu tvingas att svara på förändringar, som den själv inte direkt har initierat (Pierre & Peters 2000:163).

Visionen om hållbar utveckling och dess behov av en mer holistisk lösningsmodell har aktualiserat nödvändigheten av att sammankoppla olika policynivåer. Internationella beslut måste återkopplas och implementeras i såväl nationella som regionala och lokala nivåer, där statliga och transnationella aktörer interagerar. Detta har i sin tur resulterat i en utmaning av de mer traditionella, hierarkiska modellerna av beslutsfattande, då förändringar idag måste förankras på alla olika nivåer av det globala samhället (Bruyninckx 2006:280).

Rothstein och Vahlne Westerhäll beskriver den förändrade samhällsstrukturen i boken "Bortom den starka statens politik?". Författarna kan konstatera att tilltron till möjligheten att åtgärda viktiga problem genom centralt utformade strukturer har försvagats i svensk politik, samt att en misstro har växt fram mot den förut så dominerande, rationalistiska modellen för samhällsstyrning. Författarna konstaterar att "vi har nått en punkt om en nedmontering av idén om den starka staten" (Rothstein & Westerhäll 2005:9 ff.).

Utifrån diskussionen om globaliseringen och statens förändrade roll kan det konstateras att den internationella utvecklingen har resulterat i betydande, strukturella förändringar och utmaningar för politiska aktörer. Vi kan även härleda denna utveckling till den svenska kontexten, där välfärdsstaten idag utmanas. I samband med analysen av Marrakechprocessen kommer jag i likhet med Jönsson et al (2007) att ta fasta på territorialiteten och suveränitetens betydelse för statens fortlevnad och betydelse inom internationell politik.

2.3 Global governance och nätverk

Begreppet global governance används idag flitigt inom akademisk forskning och litteratur. Trots den omfattande uppmärksamhet som riktats mot governance under senare år, existerar det ännu inte någon allmänt vedertagen definition av begreppet. Governance täcker en rad fenomen och är på grund av dess vida omfattning ett svårhanterligt begrepp. Jag kommer i detta avsnitt att diskutera governance, utmejsla dess framträdande egenskaper och framlägga det analytiska ramverk, som ligger till grund för analysen av Marrakechprocessen.

Forskare väljer idag olika angreppssätt i syfte att ringa in global governance och närma sig en definition av begreppet. Termen governance innefattar översiktligt tanken om styrning utan suverän auktoritet och beskriver mönster av kontroll och styrning på olika nivåer (Rosenau 1992:4; Jönsson et al 2007:156). Biermann löser definitionsproblematiken genom att definiera en rad fenomen, vilka har resulterat i att dagens politiska sfär skiljer sig nämnvärt från den som existerade på 1950-talet:

- Idag begränsas inte världspolitiken endast till stater, utan deltagandet av transnationella aktörer har ökat på alla nivåer av samhället.
- Det ökade deltagandet har resulterat i nya institutionella strukturer som kompletterar och utmanar det traditionella systemet. Politiken organiseras idag genom nätverk och förhandlingar sker mellan den offentliga och privata sfären.
- Det framväxande systemet, som bygger på global governance, karakteriseras av ökad segmentering av olika lager av bestämmande och implementering (Biermann 2006:242).

I Biermanns definition av global governance speglas utvecklingen från government till global governance. Även Rhodes tar fasta på förändringsaspekten av begreppet, då han poängterar att governance förmedlar en förändring av betydelsen av government och refererar till förändrade villkor för styrning (Rhodes 1997:46). Karkkainen lyfter även fram governance genom att låta begreppet stå indirekt i relation till government, då författaren definierar governance med hjälp av tre egenskaper: icke-exkluderande, icke-hierarkisk och post-territoriell (Karkkainen 2004:75). Av författarnas resonemang framkommer det att även om statens roll har begränsats i förhållande till de gångna årens utveckling är den fortfarande avgörande i förståelsen av global governance.

Sørensen & Torfing särskiljer governance från andra strukturer (staten och marknaden) utifrån tre variabler: relation mellan aktörer, beslutsfattande och uppfyllande av kollektivt framförhandlade beslut (Sørensen & Torfing 2007:12). Jag har utifrån dessa tre variabler utvecklat ett analysverktyg för analysen av Marrakechprocessen. I syfte att undersöka hur processen förhåller sig till teorin om global governance och nätverk kommer jag att utgå från variablerna deltagande, beslutsfattande och uppfyllande. Dessa är alla återkommande egenskaper i governance-litteraturen och med hjälp av dem belyses även eventuella,

centraliserade element i processen. Det bör även påpekas att de tre variablerna är ömsesidigt beroende av varandra och nära sammankopplade, något som kommer att tydliggöras i den kommande analysen.

2.3.1 Nätverk

För att möjliggöra en operationalisering av global governance i förhållande till Marrakechprocessen, är det viktigt att tydliggöra kopplingen mellan global governance och nätverk.

Nätverk är en konkret form av global governance och kan definieras som en samarbetsform där idéer binder nätverket av aktörer samman, snarare än de enskilda aktörernas egenskaper. Det finns många typer av nätverk, såväl formella som informella och deras gemensamma nämnare är den idé, mål eller problem som ligger till grund för samarbetet (Sørensen & Torfing 2007:155; Betsill 2006:176). Inom nätverken koordineras offentliga och privata intressen och resurser, något som ofta kan resultera i en effektivisering av den offentliga implementeringen⁴ (Pierre & Peters 2000:20).

Sørensen och Torfing kopplar samman governance och nätverk i begreppet ”governance-nätverk”, i syfte att precisera teorin om governance (Sørensen & Torfing 2006:9). Begreppet och dess egenskaper skiljer sig inte nämnvärt från aspekter av global governance. Relationen mellan governance och nätverk beskrivs sedermera av Börzel och Panke i den ovannämnda antologin:

Governance involves the formulation and implementation of collectively binding decisions through the participation of the state and non-state actors in public/private networks (Börzel & Panke 2006:155).

Då nätverken växer på territoriernas bekostnad, uppstår en spänning mellan de båda. Jönsson et al konstaterar att det idag finns en överhängande risk för intressekonflikter mellan den makt som täcker territoriet och intressen som är knutna till nätverk, något som aktualiserar behovet av den territoriella statens anpassning till nya förutsättningar (Jönsson et al 2007:137).

2.3.2 Deltagande

I takt med att nya former av samarbeten och styrning har påvisats inom internationell politik, har transnationella aktörer intagit nya funktioner och roller i systemet (Hall & Biersteker 2002:4). Ett omfattande deltagande av olika aktörer

---

⁴ Nätverk i olika former är inget nytt fenomen, vad som dock är nytt i sammanhanget är nätverkens växande betydelse och självständighet, samt deras utmaning av det geografiska territoriet (Jönsson et al 2007:136 ff.; Pierre & Peters 2000:20).

är en central egenskap inom global governance, som tydligt skiljer denna nya struktur från den traditionella strukturen (Biermann 2006:243). Aktörerna, som under senare tid har intagit det politiska rummet, är bland annat intresseorganisationer, multinationella företag, internationella institutioner och olika former av nätverk (Haas 2004:2). Dessa aktörer har idag, tack vare den ökade interdependensen och den suveräna statens tillbakagång, en möjlighet att påverka i en omfattning som tidigare inte varit möjlig. Vissa aktörer har även tagit över centrala statliga funktioner (Hall & Biersteker 2002:4).

Flexibilitet och möjlighet till anpassning framhålls ofta som en övergripande styrka för global governance och nätverk. Till skillnad från government, samlas aktörer i nätverk kring *ett* problemområde och samarbetet är därvidlag inte knutet till något territorium (Jönsson et al 2007:131). Samarbetet i nätverk anses gynna förutsättningarna för aktörer att tillsammans arbeta proaktivt. Aktörerna har genom nätverket möjlighet att tidigt identifiera problem och därefter utnyttja nätverkens flexibilitet för att mobilisera åtgärder. Genom ett ökat deltagande skapas även möjlighet att effektivt samla ihop och dela information och erfarenheter. På så vis sprids nyttig information och ovärderlig information kan tillvaratas på alla nivåer (Sørensen & Torfing 2006:13).

Slutligen kan det konstateras att global governance innebär en ökad diversitet bland aktörer genom den omfattande och intensifierade inkluderingen som den gångna utvecklingen har resulterat i. Samarbeten präglas idag av en stark ambition att uppnå konsensus mellan olika intressen, samt vetskapen om att en ömsesidig tillit mellan aktörer är en förutsättning för samarbetets fortlevnad.

2.3.3 Beslutsfattande

Samverkan och beslutsfattande mellan aktörer är idag präglad av en mer horisontellt orienterad samordning, då aktörer med olika kompetens, auktoritetsanspråk, ekonomiska och politiska inflytande samlas kring specifika problem. I litteraturen skildras global governance återkommande som en horisontell struktur, vilken är baserad på en interaktion mellan det offentliga och det privata (Sørensen & Torfing 2007:3; Pierre & Peters 2000:16).

Beslut fattas genom förhandlingar mellan aktörer, vilket gynnar en likriktning i mål och konsensus i policyfrågor. Trots att konsensus inte alltid är realistiskt, då aktörer ibland har svåröfrenliga intressen och mål, är en likriktning och en ökad förståelse mellan aktörer ofta ett resultat av nätverkssamarbeten. Eftersträvan av konsensusdominerade beslut kan dock resultera i ineffektivitet och beslutssvårigheter, då en ambition om konsensus kan försena processer (Sørensen & Torfing 2006:12 ff.). Jag kommer att återkomma till denna aspekt i samband med analysen av Marrakechprocessen, där ambitionen om konsensus har resulterat i vissa svårigheter.

Ett högt deltagande och ökade möjligheter för transnationella aktörer att delta i beslutsprocesser, minskar risken för implementeringsmotstånd. Här skapas en möjlighet för stater att förankra beslut och mål bland inflytelserika aktörer (Ibid:13). Denna styrka återknyter till den så kallade styrningsparadoxen, där del-

tagande och samtycke av transnationella aktörer är en förutsättning för implementering och en välfungerande styrning. Men då ett ökat deltagande begränsar den styrandes auktoritet kan ordningen samtidigt beskrivas som paradoxal (Norén Bretzer 2005:130).

Decentraliseringen har även resulterat i att antalet beslutsnivåer har ökat och de nya nivåerna av samarbete utmanar den traditionella och centraliserade grundtanken om styrning. Denna segmentering av beslutsnivåer medför dock vissa problematiska aspekter, något som jag återkommer till i avsnitt 2.4 (Ibid:111).

2.3.4 Uppfyllande

Flera olika aspekter finns att beakta i samband med den övergripande termen ”compliance”, som jag har valt att översätta med det svenska ordet *uppfyllande*. Utifrån termen uppfyllande är min ambition att i samband med analysen av Marrakechprocessen belysa aspekter avseende aktörernas åtaganden att efterfölja och uppfylla tagna beslut.

Till skillnad från den traditionella, hierarkiska styrningen där så kallade ”hårda” styrmedel är vanligt förekommande, tillämpas de ”mjuka” styrmedlen oftare i samband med global governance och nätverk. Medan sanktioner genom lagstiftning karakteriseras som hårda styrmedel, grundas de mjukare styrmedlen på frivillighet i form av certifiering, märkning och överenskommelser. På grund av de mjuka styrmedlens frivilliga natur, är förtroende och politiska förpliktelser en förutsättning för att denna form av självkontroll ska fungera (Norén Bretzer 2005:130; Sørensen & Torfing 2007:12).

Nära sammankopplat med uppfyllandet står även frågan om ansvar. Ansvar och ansvarsfördelning har under senare tid uppmärksammas i takt med att transnationella aktörer fått allt mer inflytande på den politiska och ekonomiska arenan. Det kan konstateras att den suveräna staten fortfarande besitter det slutgiltiga ansvaret för den allmänna samhällsnyttan, men att även transnationella aktörer idag kan åläggas ett mer omfattande ansvar i och med deras utökade samhällsengagemang och inflytande (Pierre & Peters 2000:67).

2.4 Problematiska aspekter

Trots styrkorna med global governance och nätverk, finns även en rad problematiska aspekter, något som är avgörande att lyfta fram i relation till den kommande analysen av Marrakechprocessen.

I detta sammanhang bör effektivitetsaspekten uppmärksammas, vilken ofta framhålls som den avgörande styrkan i global governance. För att uppnå effektivitet måste dock en fungerande samordning av aktörernas preferenser och aktiviteter äga rum, något som ofta är problematiskt då deltagande aktörer kommer från olika sektorer och innehar svårförenliga preferenser. Börzel och

Panke poängterar därvidlag att effektivitet endast kan uppnås i välfungerande nätverk (Börzel & Panke 2006:153 ff.; Petschow 2005:35).

Den ökade segmenteringen av beslutsfattande och implementerande instanser kan resultera i att makten och ansvarsfördelning blir oklar (Biermann 2006:242; Norén Bretzer 2005:110 ff.). Det finns idag olika åsikter om huruvida suveräna stater delar sitt formella ansvar med transnationella aktörer eller ej (Betsill 2006:173). Shalini Randeria konstaterar dock att aktörer idag tenderar att överlämna sitt ansvar till andra aktörer. Detta ser Randeria som en effekt av global governance och statens minskade handlingsutrymme (Randeria 2007:1).

Oklarheten i ansvars- och maktfördelningen väcker även demokratiska frågeställningar. Jönsson et al konstaterar att nätverksmodellen resulterar i ett demokratiunderskott, då nätverkens effektivitet och expertis fördelas på bekostnad av demokratiska värden. Det faktum att nätverk kan vara exkluderande i förhållande till deltagande kan även resultera i brister av legitimitet (Jönsson et al 2007:203; Börzel & Panke 2006:153 ff.). Det bör även i detta sammanhang ifrågasättas huruvida tanken om jämställda relationer mellan aktörer inom nätverk är realistisk, då aktörerna besitter olika grader av politiskt- och ekonomiskt inflytande. Detta kommer vidare att aktualiseras i samband med den kommande analysen av Marrakechprocessen.

Avslutningsvis har kritik riktats mot global governance i form av dess normativa innebörd. I litteraturen framställs governance ofta som lösningen till alla problem som har med det westfaliska systemet och den traditionella ordningen att göra. Avståndet mellan den teoretiska ambitionen och verkligheten är stort och det kan ifrågasättas om global governance är mer av en liberalistisk vision snarare än en realistisk styrningsform. Keith Dowding ifrågasätter möjligheten att tillämpa global governance som teoretisk modell och liknar den istället vid en teoretisk metafor (Dowding 1995:136).

I samband med analysen av Marrakechprocessen aktualiseras de centrala aspekter av global governance och nätverk som har nämnts i detta kapitel. I det kommande kapitlet analyseras processen utifrån det analysverktyg som presenterats ovan.

3 Marrakechprocessen

Skapandet av hållbara produktions- och konsumtionsmönster är en central del av arbetet för hållbar utveckling. Dessa mönster är tvärssektoriella och påverkar därmed många av de hållbarhetsproblem som vi idag ställs inför. Problematiken kring dagens ohållbara produktions- och konsumtionsmönster har varit uppmärksammas inom internationell politik sedan världstoppmötet i Rio 1992. Sedan dess har ett internationellt samarbete, benämnt Marrakechprocessen, inletts kring dessa frågor.

Marrakechprocessen är ett forum för skapandet av ett tioårigt globalt ramverk av program med syfte att stärka internationellt samarbete, öka utbyte av information och goda exempel för att underlätta implementeringen av nationella och regionala program för hållbar konsumtion och produktion (Sheer 2006:78 ff.).

I detta avsnitt analyserar jag Marrakechprocessen, i syfte att besvara den ovan nämnda frågeställning angående huruvida Marrakechprocessen förhåller sig till teorin om global governance och nätverk. Analysen kommer till stor del baseras på genomförda intervjuer. Inledningsvis ger jag en kortfattad introduktion av konceptet hållbar utveckling och Marrakechprocessen.

3.1 Hållbara mål för Marrakechprocessen

Marrakechprocessen har sitt ursprung i visionen om hållbar utveckling, ett koncept som kommit att bli en accepterad norm inom internationell politik under senare år. Den mest etablerade definitionen av begreppet återfinns i Brundtlandkommissionens rapport från 1987 där hållbar utveckling definieras som ”en utveckling som försöker möta dagens behov utan att begränsa eller inskränka möjligheterna till att möta framtidens behov” (Hägerhäll 1988:55). Definitionen av begreppet visade sig vara flexibel och mycket passande för ett inledande samarbete kring hållbar utveckling med global genomslagskraft och hög uppslutning (Carter 2007:207 ff.).

Kritik under de gångna åren har dock riktats mot konceptet i förhållande till dess vida definition och inkluderande karaktär. Konceptets vaghet och mångfalden av tolkningar av konceptet ansågs bidra till svårigheter i den praktiska tillämpningen, samt internationell samordning (George 2007:111; Carter 2007:208). Jag kommer senare återkomma till konceptets svårigheter i samband med analysen av Marrakechprocessen.

I samband med det internationella världstoppmötet i Johannesburg 2002 togs det inledande initiativet till det arbete som senare skulle kallas Marrakechprocessen. Konferensens huvudsakliga bidrag till arbetet för hållbar ut-

veckling var dock bildandet av näst intill 300 partnerskap mellan stater, industri och intresseorganisationer. Dessa samarbetens huvudsakliga syfte var att förvandla allmängiltiga principer till implementering och reella åtgärder (Wapner 2003:3).

I samband med Johannesburgkonferensen erkändes det att: 'Fundamental changes in the way societies produce and consume are indispensable for achieving global sustainable development' (EEA Report No3/2007:14). I det tredje kapitlet i mötets implementeringsplan stadgades mål för ett samarbete kring hållbar konsumtion och produktion (Plan of Implementation). I anslutning till implementeringsplanen hölls således det inledande mötet för samarbetet i Marrakech 2003. Syftet med samarbetet var att främja implementeringen av HKP-frågor på nationell och regional nivå, med ett bistående, koordinerat, internationellt stöd. Ramverket är en flexibel process, då den inte innefattar målsättningar eller särskilda regler för deltagare (Sonnemann et al 2006:78 ff.).

Sammanfattat består Marrakechprocessen av fyra implementeringsfaser:

1. Organisera regionala möten i alla regioner i syfte att främja medvetenhet och identifiera prioriteringar och behov för hållbar konsumtion och produktion.
2. Skapa regionala strategier samt regionala och nationella implementeringsmekanismer.
3. Implementera konkreta projekt och program på regional, nationell och lokal nivå.
4. Utvärdera utvecklingen, utbyta information samt uppmuntra internationellt samarbete och koordinering. (Faktablad 1)

Sedan mötet i Marrakech 2003, har internationella möten hållits i Costa Rica 2005 och Stockholm 2007. Den slutgiltiga fasen i processen kommer ske i 2010-2011 i samband med att frågor kring hållbar konsumtion och produktion behandlas som övergripande tema i Kommissionen för hållbar utveckling (CSD). I anslutning till detta kommer det slutgiltiga förslaget om program kring HKP-frågor, dvs. resultatet av Marrakechprocessen, att behandlas och beslut om eventuell implementering kommer att fattas (Intervju Gunilla Blomquist 071207).

Marrakechprocessen hålls i FN:s regi med FN:s avdelning för ekonomiska och sociala angelägenheter (UNDESA) och FN:s miljöprogram (UNEP) som ansvariga organisationer. Samarbetet sker genom ett aktivt deltagande av främst stater och biståndsorganisationer, men även privat sektor, civila samhället samt andra aktörer. Arbetet i processen utgörs av en rad olika aktiviteter: regionala möten, upprättande av nationella strategier, samarbete med biståndsmyndigheter samt internationella arbetsgrupper. I samband med Stockholmskonferensen i juni 2007 bildades även ett NGO-forum och ett business-forum, vilka har som syfte att främja ett högre deltagande av icke-statliga aktörer i arbetet. Skapandet av dessa nya samarbetsformer i Marrakechprocessen har varit ett återkommande samtalsämne i de genomförda intervjuerna, något som kommer belysas i kommande avsnitt.

Sverige har alltsedan processens inledande skede varit en aktiv aktör och finansiär i samarbetet. Sverige leder dessutom en av de sju internationella arbetsgrupperna, vilken inriktar sig på hållbara livsstilar (Intervju Blomquist 071207, Faktablad 1).

I syfte att närmare klargöra hur Marrakechprocessen förhåller sig till teorin om global governance och nätverk, ämnar jag i det kommande avsnittet analysera processen utifrån de tre ovannämnda teoretiska dimensionerna; deltagande, beslutsfattande och uppfyllande.

3.1.1 Deltagande

Intervjuerna aktualiserade deltagandets beskaffenhet och konsekvenser i hög grad. I detta avsnitt åskådliggörs en rad aspekter inom deltagandet för Marrakechprocessen som hjälper oss att förstå processens relation till global governance.

I likhet med den övergripande ambitionen kring hållbar utveckling präglas Marrakechprocessen av idén om en horisontell ordning och högt deltagande av olika aktörer som gemensamt samlas kring ett problem, ett så kallat ”wicked problem” (George 2007:103; Bueren et al 2007:193 ff.). Samtidigt som FN och suveräna stater besitter en ledande och samordnande funktion i processen, har ett starkt fokus riktats mot betydelsen av ett högt deltagande av transnationella aktörer. Vid det inledande mötet i Marrakech 2003 betonade exempelvis den svenska statens representant, Viveca Bohn, behovet av ett omfattande antal partnerskap och deltagande av samtliga samhällsaktörer i processen för att säkra dess framgång (Meeting Summary, Marrakech 2003:3). Sedan dess har ambitionen om ett omfattande deltagande från olika regioner och sektorer betonats vid ett flertal tillfällen i internationella sammanhang (Meeting Summary, San José 2005:41, Meeting Summary, Stockholm 2007:6).

Trots att det ständigt funnits en uttalad ambition om ett omfattande deltagande, har denna ambition först realiserats under senare tid. Det var inte förrän i samband med Stockholmsmötet som uppslutningen av transnationella aktörer var så omfattande som tidigare hade efterfrågats (Intervju Blomquist 071207; Enell 071207; Eiderström 071213). Orsakerna till frånvaron av deltagande har respondenterna skildat uppfattningar om. Uppfattningen från staten tyder på en gällande tidsaspekt, Gunilla Blomquist hänvisar till att transnationella aktörer mottagit inbjudan till samarbetet, men att intresset då har varit svalt;

[...] det känns som tiden inte har varit riktigt mogen, men nu har vi fått de här otroliga diskussionerna om klimatförändringarna och konsumtion och produktion, nu har det vänt. Nu äntligen så har de [de transnationella aktörerna, min anm.] intresse i detta och då blir engagemanget större (Intervju Blomquist 071207).

Den senaste tidens diskussioner om klimatförändringar och ansvar har säkerligen påverkat och uppmuntrat till ett mer omfattande deltagande i tvärsektoriella samarbeten så som Marrakechprocessen. De övriga respondenterna

som representerade transnationella aktörer i intervjuerna, hänvisade i motsats till staten, till en bristande efterfrågan på deras närvaro i processen som orsak till det sena inträdet i samarbetet. Representanterna från Global Ecolabelling Network/Naturskyddsföreningen och LO hänvisade även till bristande resurser och nödvändigheten för mindre organisationer att prioritera deltagande i vissa samarbeten (Intervju Eiderström 071213; Nyberg 071214). Trots respondenternas olika uppfattningar om orsakerna till den bristfälliga representativiteten, kan det konstateras att flertalet aktörer har anslutit sig till samarbetet relativt sent i processen. Av detta faktum kan vi dra slutsatsen att det i samband med Marrakechprocessen har tagit tid att samla aktörer, trots en uttalad ambition om ett representativt och inkluderande deltagande.

Marrakechprocessen baseras på deltagande av experter från olika sektorer av samhället. Gunilla Blomquist från Miljödepartementet betonar vikten av expertkunskap bland deltagarna, i synnerhet bland samordnare och ledande aktörer. Deltagarnas expertkunskaper är avgörande för att föra arbetet framåt och de besitter alla olika erfarenheter och möjligheter att bidra utifrån de olika bakgrunder och sektorer som de representerar (Intervju Blomquist 071207). De övriga respondenterna betonar alla vikten av att deras kunskap och erfarenheter tillvaratas i syfte att uppnå hållbara lösningar i samarbetet och utformningen av det internationella ramverket (Intervju Enell 071207, Eiderström 071213; Nyberg 071214). Enligt Gunilla Blomquist är det avgörande att samla aktörer som representerar intressen utifrån hela livscykeln, ett perspektiv som är centralt i samband med HKP-frågor (Intervju Blomquist 071207).

Aktörerna deltar dock i Marrakechprocessen på olika premisser. Intresseorganisationer och liknande instanser tvingas ofta att prioritera sin närvaro i olika samarbeten, på grund av bristande resurser. Även aktörer från näringslivet styrs av ekonomiska resurser och intressen och tvingas därför prioritera sitt deltagande i det stora utbud av tvärspektoriella samarbeten som finns idag. Fackföreningarnas premisser bör även nämnas i detta sammanhang, då deras möjlighet till närvaro och deltagande starkt påverkas av det politiska klimat som är rådande. Sven Nyberg omnämner LO:s svårigheter och förändringar i och med regeringsskiftet. De politiska reformer som den nya regeringen drivit igenom har medfört fallande medlemsantal, något som påverkar fackföreningarnas verksamhet och möjlighet att delta i samarbeten så som Marrakechprocessen. Även den svenska staten deltar i samarbetet på premisser som fastställs av den sittande regeringen. Den svenska statens strategi i samband med HKP-problematiken har säkerligen påverkats av regeringsskiftet efter valet 2006. Det är ännu dock för tidigt att påvisa specifika förändringar i den svenska statens strategi, men flertalet av respondenterna uppmärksammande en viss förändring i exempelvis den offentliga inställningen till centraliserad styrning och frivillighet inom hållbarhetsfrågor (Intervju Enell 071207; Eiderström 071213; Nyberg 071214).

Trots ambitionen om samverkan mellan olika representativa aktörer, ses staten som en styrande aktör. Vid ett flertal tillfällen i samband med intervjuerna omnämndes staten som en samordnande funktion, besittande det yttersta ansvaret för samhällsnyttan. Trots ambitionen om jämställdhet mellan aktörer, finns det alltså

en viss hierarkisk uppdelning mellan deltagarna i Marrakechprocessen (Intervju Blomquist 071207; Enell 071207; Eiderström 071213; Nyberg 071214).

Flertalet av respondenterna betonar potentialen och fördelarna med ett omfattande och intensivt deltagande mellan aktörer från olika samhällssektorer. Magnus Enell poängterar dock begränsningarna med ett omfattande deltagande, då det i sin extrema form kan resultera i ineffektivitet. Denna problematik, menar Enell, bör hanteras och kontrolleras av staten, vilken har en samordnande funktion, besittande det slutgiltiga politiska ansvaret. Trots detta betonar samtliga respondenter vikten av samverkan genom utbyte av erfarenheter och information (Intervju Blomquist 071207; Enell 071207; Eiderström 071213; Nyberg 071214). Det kan alltså konstateras att ett visst deltagande och interaktion mellan aktörer är en nödvändighet i frågor gällande hållbar utveckling. Trots detta kan ett omfattande deltagande även resultera i svårigheter och problem, något som jag vidare utvecklar i nästkommande avsnitt.

3.1.2 Beslutsfattande

Ramverket för Marrakechprocessen lägger stor vikt på dialog i integrerade samarbeten. Syftet med dialogen är att skapa en bredare förståelse mellan aktörer, som sedan ska ligga till grund för beslutsfattande. Behovet av en samordnande dialog bekräftades av respondenterna, då vikten av en global samsyn kring HKP-problematiken betonades (Intervju Eiderström 071213; Nyberg 071214).

I de officiella dokumenten för processen kan en medveten ambition för horisontell styrning på flera olika nivåer skönjas. Internationella och regionala möten framhålls som forum för samverkan mellan aktörer och de internationella arbetsgrupperna har därtill som syfte att konkretisera olika problematiska aspekter inom HKP-området (Intervju Blomquist 071207). Beslutsfattandet är således fördelat på olika nivåer av samarbetet: internationellt, nationellt och regionalt.

Formen för de samlande mötena består av expertmöten och rundabordssamtal. I detta kan vi utläsa att det finns en uttalad ambition om en horisontell och decentraliserad samordning. Trots denna vägledande ambition, kan tendenser av en viss centraliserad styrning skönjas genom det faktum att FN och suveräna stater fungerar som samordnande instanser. I samband med stockholmsmötet agerade exempelvis den svenska staten som samordnande funktion. Staten ansvarade för den praktiska och ekonomiska samordningen genom tillhandahållande av lokaler, finansiering av resor etc. Denna centraliserade och samordnande funktion var en nödvändighet för att mötet skulle realiseras (Faktablad 1, Intervju Blomquist 071207).

Ambitionen om ett horisontellt och decentraliserat beslutsfattande har sina för- och nackdelar. Sven Nyberg poängterade att dialog är en förutsättning för att föra processen framåt, då ”de intressanta idéerna uppstår inte inom organisationerna, utan uppstår [...] vid möten mellan organisationerna i gränssnittet” (Intervju Nyberg 071214). Behovet av en samsyn mellan aktörer i syfte att möjliggöra beslut bekräftades därtill av samtliga respondenter (Intervju Blomquist 071207; Enell 071207; Eiderström 071213; Nyberg 071214). Om en bred konsensus i

frågorna kan realiseras, underlättas även implementeringen av tagna beslut, ett faktum som kan återkopplas till den ovannämnda styrningsparadoxen (Norén Bretzer 2005:130). I samband med mötet i Stockholm förbättrades utsikterna för en ökad förståelse och dialog mellan aktörer, då två nya forum för intresseorganisationer respektive näringslivet lanserades. Av intervjuerna kan det utläsas att stor tilltro sätts till dessa forum, då förhoppningar finns att de ska underlätta deltagandet och samordningen i processen (Intervju Blomquist 071207; Enell 071207; Eiderström 071213; Nyberg 071214).

Ett beslutsfattande grundat i en ambition om konsensus har dock sina problematiska aspekter. Även om det avgörande beslutet om Marrakechprocessens slutgiltiga implementering ska tas i samband med att HKP-frågorna behandlas i Kommissionen för hållbar utveckling (CSD) 2010-2011, är processens fortlevnad beroende av att vissa strategiska beslut tas under arbetets gång (Intervju Blomquist 071207). Detta är i synnerhet relevant i samband med att det slutgiltiga ramverket ska formuleras och fastställas. I relation till detta står ambitionen om ett konsensusorienterat beslutsfattande problematiskt. Magnus Enell berör tidsaspekten i detta sammanhang och konstaterar att ambitionen om medbestämmande ineffektiviserar processen och kräver avsevärda ekonomiska resurser. Genom att sammanföra aktörer från skilda sektorer och förutsättningar i ett konsensusorienterat samarbete, krävs en ansevärd tidsram. Denna ambition medför en omfattande risk för ineffektivitet och försvårar utsikterna för den demokratiska aspekten av Marrakechprocessen. (Intervju Enell 071207). I samband med Stockholmsmötet 2007 lyfte även intresseorganisationerna fram tidsaspekten och ineffektiviteten i Marrakechprocessen, något som jag kommer att återkomma till i nästkommande avsnitt (Uchita de Zoysa 2007).

Eva Eiderström, representant för Global Ecolabelling Network vid stockholmsmötet, lyfte fram maktaspekten och poängterade behovet av en aktörsanalys i samband med horisontellt beslutsfattande och rundabordsamtal. I litteraturen omnämns behovet av en medvetenhet kring maktaspekten, då deltagande aktörer ofta besitter olika politiska och ekonomiska resurser och skilda möjligheter till inflytande. Eiderström poängterar även att samhällsnyttan alltid bör prioriteras i förhandlingar mellan olika aktörer och särintressen (Intervju Eiderström 071213; Sørensen, Torfing 2006:153 ff.; Paterson et al 2003:6).

Ur materialet hämtat från intervjuerna kan en efterfrågan av en mer omfattande centraliserad styrning urskiljas. Samtliga respondenter betonar vikten av ett tydligt statligt agerande i HKP-relaterade frågor. De respondenter som representerade transnationella aktörer framhöll även de problem som har uppstått i frånvaron av en tydlig och centraliserad styrning. Av detta kan det konstateras att ett renodlat horisontellt och decentraliserat samarbete i största sannolikhet inte är att eftersträva. I detta sammanhang omnämndes frånvaron av en svensk, nationell handlingsplan för HKP-området. De nationella handlingsplanerna är ett av fyra centrala implementeringsmål i processen och trots att Sverige har varit initiativtagare till processen, har ingen handlingsplan presenterats. Flertalet av respondenterna kommenterade detta som en allvarlig brist, då ett sådant dokument skulle ge andra aktörer avgörande politisk

vägledning i arbetet (Intervju Blomquist 071207; Enell 071207; Eiderström 071213; Nyberg 071214).

Även Gunilla Blomquist från Miljödepartementet betonade vikten av ett tydligt, statligt engagemang i processen, då staten har en viktig roll i att skapa ramverk och förutsättningar för transnationella aktörer. Men även om staten besitter ett avgörande ansvar, är den därtill beroende av transnationella aktörers stöd i besluts- och implementeringsprocessen (Intervju Blomquist 071207).

En avgörande problematik inom området kan alltså konstateras vara en lång transportsträcka till beslut och frånvaron av ett reellt och tydligt beslutsfattande. Som kritiker av global governance har uppmärksammat, kan decentralisering leda till otidlighet och svårigheter i beslutsfattandet (Norén Bretzer 2005:110 ff.). I enlighet med vad ett flertal av respondenterna konstaterade, tyder erfarenheterna av Marrakechprocessen på att samarbetet är beroende av en centraliserad, politisk och vägledande vilja samt att renodlad konsensus är en tidskrävande vision (Intervju Blomquist 071207; Enell 071207; Eiderström 071213).

3.1.3 Uppfyllande

Marrakechprocessen har ännu inte kommit till dess avslutande implementeringsfas. Trots detta sker en viss implementering av det fortlöpande arbetet på lokal, regional och nationell nivå. I likhet med andra samarbeten för hållbar utveckling, finns det uppenbara svårigheter att mäta eller uppskatta resultaten av processen. Hittills har mycket fokus lagts på frågan om deltagande, något som troligen har skett på bekostnad av frågan om uppfyllande, som ligger längre fram i tiden. Trots vagheten i implementeringsutsikterna riktas idag mycket uppmärksamhet till mjuka styrmedel, som grundas på frivillighet.

Liksom beslutsfattandet är uppfyllandet av Marrakechprocessen tvärsektorielt och ålägger flera nivåer av samhället att arbeta för hållbar konsumtion och produktion. Då FN idag är den övergripande, ansvariga organisationen för samordning av Marrakechprocessen, sker staternas deltagande på frivilliga grunder. Det existerar alltså inga möjligheter att formellt tvinga stater att uppfylla Marrakechprocessen. Frånvaron av en svensk nationell handlingsplan är ett belysande exempel på processens frivilliga karaktär till uppfyllande (Intervju Eiderström 071213; Nyberg 071214).

Även de transnationella aktörernas uppfyllande av Marrakechprocessen sker mestadels på frivilliga grunder. Stater har dock möjlighet att begränsa aktörernas handlande genom lagstiftning som verkar inom statens territoriella gränser, något som är särskilt förekommande inom miljöområdet. Gunilla Blomquist anmärkte att Sverige har en lång tradition av lagstiftning, men då hårda styrmedel inte kan täcka alla aspekter av HKP-problematiken är det avgörande att komplettera med mjuka styrmedel som baseras på frivillighet (Intervju Blomquist 071207). De övriga respondenterna delar Blomquists åsikter om behovet av frivilliga insatser. Magnus Enell lyfter fram frivillighetens positiva aspekter och poängterar att frivillighet gynnar proaktiva insatser från näringslivet, då frivilliga lösningar skapar konkurrensfördelar. Sven Nyberg poängterar att den långa avtalstradition som

finns i Skandinavien, troligen gynnar möjligheten till fungerande samarbeten grundade på frivilliga insatser (Intervju Enell 071207; Eiderström 071213; Nyberg 071214).

En förutsättning för frivillighet och välfungerande, mjuka styrmedel är att det mellan aktörer existerar ömsesidig tillit och förtroende. Aktörer bör således förlita sig på den rådande interdependens som idag existerar mellan olika särintressen, något som samtliga respondenter verkar vara införstådda med.

Även om samtliga respondenter tar fasta på frivillighetens betydelse och nödvändighet, konstaterar de samtidigt att det idag inte råder någon formell ansvarsfördelning för uppfyllande. I samband med ansvarsfrågan tar man fasta på det statliga formella ansvaret. Det kan alltså konstateras att ett decentraliserat ansvar inte är en direkt konsekvens av ett decentraliserat samarbete. Ett visst ansvar tycks dock förväntas av de transnationella aktörerna, då Gunilla Blomquist efterlyser uppföljning av åtaganden och initiativtagande från transnationella aktörer. Även Sven Nyberg uttrycker en medvetenhet om att aktörer som ställer krav på processer även bör vara beredda på att ta ansvar (Intervju Blomquist 071207; Nyberg 071214).

Som berörts ovan, existerar det även inom området för uppfyllande en efterfrågan på statlig vägledning. Av respondenterna att döma blir förväntningarna på transnationella aktörers uppfyllande något oklar och diffus, då åtgärder ska ske tvärssektoriellt och på flera olika nivåer samtidigt. Samtidigt som Sven Nyberg konstaterar att med makt och inflytande följer ansvar, efterfrågas en centraliserad vägledning och styrning inom området i syfte att förhindra otydlighet (Intervju Enell 071207; Eiderström 071213; Nyberg 071214).

Det kan alltså konstateras att det är svårt att mäta deltagarnas uppfyllande av Marrakechprocessen, då flera av dem har anslutit senare i processen och endast har en begränsad möjlighet till deltagande. Det är även svårt att avgöra om aktörernas åtgärder är ett direkt resultat av Marrakechprocessen eller en samlad reaktion på förändrade samhällsstrukturer. Aktörer är idag villiga att följa upp åtaganden, men den rådande decentraliseringen av samordning gör premisserna otydliga. Frånvaron av en nationell handlingsplan kombinerat med den svenska statens omfattande engagemang i Marrakechprocessen, sänder ut tvetydiga signaler till övriga deltagare (Intervju Eiderström 071213).

3.2 Marrakechprocessen – ett nätverk inom global governance?

I detta avslutande stycke rörande fallet Marrakechprocessen kommer jag att sammanfatta användbarheten av teorin global governance och nätverk. Diskussionen utgår utifrån en av de för uppsatsen två ställda frågorna:

Hur förhåller sig Marrakechprocessen till teorin om global governance och nätverk?

Som jag poängterade i teoriavsnittet beskriver Sørensen och Torfing nätverk som en konkret form av global governance, något som mycket väl passar in på Marrakechprocessen (Sørensen & Torfing 2007:12). Utifrån tre formulerade parametrar undersökte jag Marrakechprocessen i det föregående avsnittet och det kan konstateras att detta transnationella expertnätverk har samöre med de egenskaper som ofta kopplas samman med global governance. Samarbetet kan därtill beskrivas som ett hierarkiskt nätverk, där stater och FN agerar som samordnande funktioner samtidigt som ett omfattande deltagande av transnationella aktörer uppmuntras (Jönsson et al 2007:133).

Efter att ha undersökt kopplingen mellan teorin om global governance och Marrakechprocessen, kan samarbetet beskrivas som ett nätverk med ett omfattande och intensivt deltagande av aktörer som samlas runt ett så kallat ”wicked problem” och tillsammans bidrar till en tvärsektoriell samordning. Inom nätverket interagerar aktörerna genom dialog i strävan mot ett beslutsfattande baserat på konsensus. I samband med aktörernas uppfyllande av samarbetet tillämpas mjuka styrmedel och frivillighet i en större omfattning där proaktiva insatser eftersträvas.

Flera av de möjligheter och problem som lyfts fram i samband med global governance och nätverk kan återkopplas till fallet Marrakechprocessen. Utifrån ett tvärsektoriellt och globalt samarbete kring HKP-frågor kan nya tillvägagångssätt och mer flexibla lösningar till problematiken operationaliseras. Marrakechprocessen utgör dessutom ett viktigt forum där olika aktörer kan utbyta information och erfarenheter och därmed förbättra utsikterna för en framtida hållbar konsumtion och produktion. Förutsättningarna för likriktning och konsensus mellan aktörer och olika sårintressen kan även förbättras genom samarbetet mellan ett omfattande antal aktörer.

Den eftersträvade decentraliseringen har dock bidragit till att makten och ansvarsfördelningen inom processen uppfattas som diffus. I intervjuerna kunde tendenser identifieras som bekräftar Randerias (2007) teori om ett överlämnande av ansvar som en effekt av den strukturella ordningen baserat på global governance. Ett visst demokratiunderskott kunde även skönjas i materialet, då eftersträvan av konsensus och efterfrågan på expertis tenderar att överskugga grundläggande, demokratiska värden. I likhet med andra nätverk och partnerskap i likartade frågor skapar den grundläggande definitionen och ambitionen om hållbar

utveckling svårigheter i samarbetet. Detta faktum aktualiserades i intervjuerna, då flertalet av respondenterna bekräftade att den vida definitionen av hållbar utveckling har försvårat arbetet i Marrakechprocessen och resulterat i svårigheter att nå konkreta resultat. Enell framhöll i sammanhanget att Brundtlandskommissionens definition av hållbar utveckling innehåller ett omöjligt tidsperspektiv för implementering, då aktörer sällan kan eller har möjlighet att genomföra konkreta beslut som ligger till gagn för framtida generationer (Intervju Blomquist 071207; Enell 071207; Eiderström 071213).

De ovannämnda styrkorna och svagheter med Marrakechprocessen bekräftar således att samarbetet kan karakteriseras som ett globalt governance-orienterat nätverk. Marrakechprocessens svagheter kan relateras till interaktions- och samordningssvårigheter, något som är vanligt förekommande i samband med samarbeten kring så kallade wicked problems (Bueren et al 2003:193 ff.). I relation till detta har behovet av en viss centraliserad styrning påvisats. I motsats till den grundläggande ambitionen om ett decentraliserat samarbete existerar det idag en viss centraliserad styrning av Marrakechprocessen, och en efterfrågan av en tydligare och mer omfattande centraliserad samordning har påvisats.

I nästkommande kapitel aktualiserar jag behovet av en mer nyanserad förståelse av global governance, då en fullkomlig decentralisering av samarbeten är svåruppnådd. Fallet Marrakechprocessen påvisar nödvändigheten av en viss centralisering i syfte att säkra tydlig ansvarsfördelning, implementering och långsiktighet.

4 Centraliserad decentralisering?

I syfte att aktualisera den andra frågeställningen för uppsatsen kommer jag i detta kapitel att dra paralleller från förståelsen av Marrakechprocessen till den mer allmänna diskussionen angående relationen mellan global governance och government. Jag kommer alltså att utgå från frågeställningen:

Vilka konsekvenser har förståelsen av Marrakechprocessen för relationen mellan global governance och government?

Utifrån den ovanstående analysen av Marrakechprocessens relation till governance kunde det konstateras att processen är ett fall av global governance och nätverk. Trots processens överensstämmelse med teorin, aktualiserades dock under uppsatsarbetets gång en rad problematiska aspekter med visionen om ett decentraliserat, horisontellt och tvärsektoriellt samarbete. Jag hävdar därmed att vi utifrån fallet Marrakechprocessen kan erhålla en förbättrad förståelse av relationen mellan global governance och government.

Studiet av Marrakechprocessen har påvisat svårigheterna med att förverkliga global governance till fullo genom tvärsektoriella samarbeten. I litteraturen nämns en rad problematiska aspekter med teoribildningen, vilka ofta har sin grund i faktumet att det är nästintill outförbart att implementera governance *utan* government. Pierre och Peters beskriver relationen mellan nätverk och stat som ett ömsesidigt beroende, då utvecklingen från government till global governance har stärkt nätverkens roll i samhället (Pierre & Peters 2000:20).

Både samordning baserat på global governance och styrning grundat i government har sina fördelar och tillkortakommanden. I denna uppsats argumenterar jag för behovet av en kombination av de båda modellerna i syfte att uppnå en passande samarbetsmodell utifrån de samtida, strukturella förutsättningarna. Utifrån visionen om hållbar utveckling och Marrakechprocessen kan det konstateras att stater idag inte har möjlighet att bekämpa globala och tvärsektoriella problem utan hjälp av transnationella aktörer. Flera faktorer hindrar stater idag från att ensamma bekämpa globala problem. Jag har tidigare i denna uppsats omnämnt territorialiteten och suveräniteten som återhållande och begränsande faktorer. Samtidigt som territorialiteten och suveräniteten minskar staters flexibilitet och effektivitet i vissa sammanhang, har stater idag möjlighet att använda dessa som verktyg i förhandlingar inom internationell politik. Territorialiteten och suveräniteten är därför avgörande faktorer och gör staten till en oundgänglig aktör i internationella samarbeten (Jönsson et al 2007:8). Härigenom har staten också möjlighet att behålla en central ställning i förhandlingar, samtidigt som den öppnar upp för ett ökat deltagande av transnationella aktörer.

Som framkommit av studiet av Marrakechprocessen, är dock stater idag beroende av ett omfattande deltagande i syfte att säkra implementering.

Nätverken, som är baserade på teorin om global governance, framställs i förhållande till den centraliserade styrningsformen som flexibla, effektiva och proaktiva. Nätverken skapar politiska rum och forum för avgörande samarbeten och likriktning mellan olika aktörer. I samband med att nya aktörer erhåller auktoritet inom globala sakfrågor, skapas nya möjligheter och effektiva lösningsmodeller (Rosenau 1992:3). Under intervjuerna observerades dock en rad svårigheter med ett decentraliserat och horisontellt samarbete. Interaktionssvårigheter uppdagades, då det i vissa situationer visade sig vara svår-förenligt att samla ett stort antal aktörer från skilda sektorer kring en gemensam sakfråga. Motsättningar mellan de olika aktörerna angående preferenser och händelser observerades och kan härledas till observationer gjorda av Bueren et al, då författarna konstaterar att dilemman i samband med wicked problems och global governance ofta är interaktionsrelaterade (Bueren et al 2003:194). I likhet med andra samarbeten kring hållbar utveckling har Marrakechprocessen kritiserats för dess ineffektivitet (Takase 2005). Det kan konstateras att det tar tid att samla aktörer i ett samarbete och komma överens mellan samhällssektorer, något som strider mot argumentet om flexibilitet och effektivitet. Karin Bäckstrand lyfter även fram de demokratiska aspekter som har visat sig problematiska i förhållande till nätverk. I förhållande till den centraliserade ordning, baserad på en demokratisk grundtanke och process, förhåller sig legitimitet, effektivitet och ansvarsfördelning svårare i samband med decentraliserade nätverk (Bäckstrand 2006).

Det kan alltså konstateras att de olika samarbetsformerna har en förhållandevis kompletterande verkan. Relationen mellan de båda kan inte beskrivas som en dikotomi, utan kompletterande samarbetsformer som resultat av en utveckling över tid. Det är därtill inte, enligt min åsikt, verklighetstroget att idag eftersträva samarbetsformer som enbart grundas i teorin om global governance, då de samtida strukturella förutsättningarna hindrar ett sådant skeende. Under de rådande förutsättningarna är decentraliserade nätverk idag beroende av en centraliserad och samordnande funktion i syfte att säkra långsiktighet och konsistens.

Debatten kring hållbarhetsfrågor har länge präglats av visioner. Brundtland-rapportens definition av konceptet hållbar utveckling har kritiserats för dess vaghet och operationaliseringsmöjligheter. I samband med studiet av Marrakech-processen, kunde det konstateras att även denna process är starkt präglad av vaga beslut och visionära framtidsutsikter. Paralleller kan dras till global governance, en teoribildning som till viss del kan karakteriseras som en beskrivning av en utopisk samarbetsform. Jag har i avsnitten ovan argumenterat för behovet av en centraliserad och styrande funktion i samarbeten som Marrakechprocessen, ett argument som stärks av det faktum att vaga visioner är svåra att implementera utan en samordnande kraft.

5 Slutsats

Inom samtida forskning framhålls centraliserade strukturer, baserade på territorialitet och suveränitet, ofta som ett hot mot effektiva åtgärder för hållbar utveckling. I vissa avseenden är detta konstaterande korrekt, då territoriella och suveräna intressen ofta prioriteras framför de globala problem som vi idag ställs inför. Trots detta visar denna uppsats på ett utpräglat behov av en centraliserad samordning av decentraliserade samarbeten.

En utveckling från government till governance har under de senaste åren observerats och resulterat i en rad utmaningar och möjligheter för nationellt och internationellt arbete. Detta är i synnerhet gällande i arbetet mot hållbar utveckling. Decentraliseringen av den internationella sfären har bidragit till förbättrade möjligheter till proaktiva insatser, samförstånd mellan aktörer och implementering. Förändringarna har dock även resulterat i interaktionssvårigheter, oklar ansvarsfördelning, bristande effektivitet samt ett visst demokratiunderskott. Utifrån studiet av Marrakechprocessen kunde det konstateras att det idag finns en omfattande efterfrågan på en förbättrad centraliserad samordning, då processen präglas av otydlighet och vaghet. Detta faktum är inte unikt i förhållande till andra samarbeten för hållbar utveckling, vilka i sin helhet har präglats av och kritiserats för svårimplementerade visioner.

Decentraliserade samarbeten kring hållbar utveckling är i behov av fortsatta studier, då de aktualiserar en rad problematiska aspekter. Bland dessa aspekter är ansvarsfrågan central, då studiet av Marrakechprocessen har påvisat en otydlighet inom ansvarsfördelning mellan aktörer. Ett annat behov är att undersöka vilka strukturella förutsättningar som krävs för att global governance ska fungera i sin helhet, i syfte att klargöra huruvida en framtida och allmängiltig samordning baserad på global governance är realistisk. I relation till detta är även den suveräna statens framtida fortlevnad och relevans viktig att undersöka.

Min slutsats lyder således att med de strukturella förutsättningar som idag föreligger, är decentraliserade nätverk i starkt behov av en centraliserad samordning för att säkra konsistens, effektivitet och implementering. Trots globaliseringen och decentraliseringen finns ett behov av government för att global governance ska kunna föra utvecklingen framåt.

6 Referenser

- Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj, 1994. *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, Lund: Studentlitteratur.
- Betsill, Michele, 2006. "Transnational Actors in International Environmental Politics", s. 172-202 i Betsill, Michele & Hochstetler, Kathryn (red.). *Palgrave Advances in International Environmental Politics*. Hampshire and New York: Macmillan.
- Betsill, Michele & Hochstetler, Kathryn (red.) 2006. *Palgrave Advances in International Environmental Politics*. Hampshire and New York: Macmillan.
- Biermann, Frank, 2006. "Global Governance and the Environment", s. 237-261 i Betsill, Michele & Hochstetler, Kathryn (red.). *International Environmental Politics*. Hampshire and New York: Macmillan.
- Biermann, Frank & Dingwerth, Klaus, 2004. "Global Environmental Change and the Nation State", *Global Environmental Politics* vol. 4, nr. 1, s. 1-22.
- Bruyninckx, Hans, 2006. "Sustainable Development: The institutionalization of a Contested Policy Concept" s. 265-298 i Betsill, Michele & Hochstetler, Kathryn (red.). *Palgrave Advances in International Environmental Politics*. Hampshire and New York: Macmillan.
- Bueren van, Ellen M & Klijn, Erik-Hans & Koppenjan, Joop F. M. 2003. "Dealing with Wicked Problems in Networks: Analyzing an Environmental Debate from a Network Perspective", *Journal of Public Administration Research and Theory*, vol. 13, nr. 2, s. 193-212.
- Bäckstrand, Karin, 2006. "Multi-stakeholder partnerships for sustainable development: rethinking legitimacy, accountability and effectiveness", *European Environment*, vol. 16, nr. 5, s. 290-306.
- Börzel, Tanja A. & Panke, Diana, 2007. "Network Governance: Effective and Legitimate?" s. 153-166 i Sørensen, Eva & Torfing, Jacob (red.). *Theories of Democratic Network Governance*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Carter, Neil, 2007. *Politics of the Environment: Ideas, Activism, Policy*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Dowding, Keith, 1995. "Model or Metaphor? A Critical Review of the Policy Network Approach", *Political Studies*, s. 136-158.
- EEA Report No3/2007:14. *Sustainable Consumption and Production in South East Europe and Eastern Europe, Caucasus and Central Asia*. UNEP, European Environmental Agency.
- Esaiasson, Peter & Gilljam, Mikael & Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena, 2003. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Andra upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Haas, Peter M., 2004. "Addressing the Global Governance Deficit", *Global Environmental Politics*, vol. 4, nr. 4, s. 1-15.

- Hall, Rodney Bruce & Biersteker, Thomas J, 2002. *The Emergence of Private Authority in Global Governance*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Hägerhäll, Bertil (red.), 1988. *Vår gemensamma framtid*, Stockholm: Bokförlaget Prisma och Tidens Förlag.
- George, Clive, 2007. "Sustainable Development and Global Governance", *The Journal of Environment & Development*, vol. 16, nr. 1, s. 102-125.
- Faktablad 1 = Marrakech Process on Sustainable Consumption and Production, UN DESA; UNEP
http://www.un.org/esa/sustdev/sdissues/consumption/Marrakech/brochure_e.pdf, tillgänglig 080106.
- Jagers Sverker C., 2005. *Hållbar utveckling som politik. Om miljöpolitikens grundproblem*, Malmö: Liber AB.
- Jönsson, Christer & Tägil, Sven & Törnqvist Gunnar, 2007. *Europa quo vadis? Integration och splittring i tid och rum*. Stockholm: SNS Förlag.
- Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Karkkkainen, Bradley C., 2004. "Post-Sovereign Environmental Governance", *Global Environmental Politics*, vol 4, nr. 1, s. 72-96.
- Meeting Summary, Marrakech = International Expert Meeting, Summary by the Co-Chairs of the Meeting, Marrakech, Marocco, 16-19 June 2003.
<http://www.un.org/esa/sustdev/sdissues/consumption/Marrakech/MarrakechReport.pdf>, tillgänglig 071213.
- Meeting Summary, San José = International Expert Meeting, Summary by the Co-Chairs of the Meeting, San José, Costa Rica, 5-8 September 2005.
<http://www.un.org/esa/sustdev/sdissues/consumption/Marrakech/costaricareport.pdf>, tillgänglig 071213.
- Meeting Summary, Stockholm = International Expert Meeting, Meeting Report and Co-chairs Summary, Stockholm, Sweden, 20 July 2007.
<http://www.un.org/esa/sustdev/sdissues/consumption/Marrakech/stockholmReport.pdf>, tillgänglig 071213.
- Norén Bretzer, Ylva, 2005. "Politiskt deltagande och styrning", s. 109-132 i Jagers Sverker C. *Hållbar utveckling som politik. Om miljöpolitikens grundproblem*, Malmö: Liber AB.
- Petschow, U. (red.), 2005. *Governance and Sustainability: New Challenges for States, Companies and Civil Society*, Sheffield: Greenleaf Publishing Ltd.
- Pierre, Jon & Peters, Guy B., 2000. *Governance, Politics and the State*. London: Macmillan Press Ltd.
- Paterson, M. et al, 2003. "Conceptualizing Global Environmental Governance: From Interstate Regimes to Counter-Hegemonic Struggles", *Global Environmental Politics*, vol. 3, nr. 2, s. 1-10.
- Plan of Implementation = Johannesburg Plan of Implementation, 2005. "Changing unsustainable patterns of consumption and production", s. 14-23.
http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm, tillgänglig 080107.

- Randeria, Shalini, 2007. "The State of Globalization. Legal Plurality, Overlapping Sovereignties and Ambiguous Alliances between Civil Society and the Cunning State in India", *Theory, Culture & Society*, vol. 21, nr. 1, s. 1-33.
- Rhodes, R.A.W., 1997. *Understanding Governance. Policy Networks, Governance Reflexivity and Accountability*. Buckingham: Open University Press.
- Rosenau, James N, 1992. "Governance, Order and Change in World Politics", s. 1-29 i Rosenau, James N. & Czempiel, Ernst-Otto. *Governance without Government: Order and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rosenau, James N. & Czempiel, Ernst-Otto, 1992. *Governance without Government: Order and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rothstein, Bo & Vahlne Westerhäll, Lotta (red.), 2005. *Bortom den starka statens politik?* Stockholm: SNS Förlag.
- Sheer, Dirk & Rubik, Frieder (red.), 2006. *Governance of Integrated Product Policy. In Search of Sustainable Production and Consumption*. Sheffield: Greenleaf Publishing Limited.
- Sonnemann, Guido & Zacarias, Adriana & de Leeuw, Bas, 2006. "Promoting Sustainable Consumption and Production at the International Level", s. 78-91 i Sheer, Dirk & Rubik, Frieder (red.). *Governance of Integrated Product Policy. In Search of Sustainable Production and Consumption*. Sheffield: Greenleaf Publishing Limited.
- Sørensen, Eva & Torfing, Jacob (red.), 2006. *Theories of Democratic Network Governance*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Takase, Chikako, 2005. "Changing Consumption and Production Patterns – the Marrakech Process", *Natural Resources Forum*, vol. 29, nr. 4, s. 404-407.
- Trost, Jan, 2005. *Kvalitativa intervjuer*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Uchita de Zoysa 2007 = de Zoysa, Uchita, Center for Environment & Development. "Non-governmental organizations: An NGO Perspective". Presentation from the Stockholm Meeting, 26-29 June. <http://www.un.org/esa/sustdev/sdissues/consumption/Marrakech/ngo.pdf>, tillgänglig 080106.
- Wapner, Paul, 2003. "World Summit on Sustainable Development: Toward a Post-Jo'burg Environmentalism", *Global Environmental Politics*, vol. 3, nr.1, s. 1-10.

Muntliga källor

Blomquist, Gunilla. Kansliråd, Miljödepartementet. 071207

Eiderström, Eva. Avdelningschef, handla miljövänligt Svenska Naturskyddsföreningen; Syrelsemedlem, Global Ecolabelling Network. 071213.

Enell, Magnus. Adjunkterad Professor, Internationella Miljöinstitutet (IIIEE); Senior Manager, Öhrlings PricewaterhouseCoopers; Executive Director, WWF for the Trade Center for Sustainable Energy Solutions. 071207

Nyberg, Sven. Ombudsman, LO:s näringspolitiska enhet. 071214.

7 Bilaga: Intervjuguide

1. Berätta översiktligt om Marrakechprocessen och hur du har varit engagerad i den.
2. Hur skulle du beskriva styrningen av Marrakechprocessen?
3. Sedan tidigt i arbetet med hållbar utveckling har en ambition funnits att samarbeta med ett stort antal aktörer genom partnerskap och nätverk. Hur förhåller sig Marrakechprocessen till denna ambition?
4. Vilka för- och nackdelar ser du i förhållande till en hög grad av deltagande av olika aktörer? Vilka aktörer anser du vara relevanta i samarbetet?
5. Hur har ett omfattande deltagande påverkat ansvarsfördelningen mellan olika aktörer i processen?
6. I vilken utsträckning anser du att din organisation har kunnat påverka processen? På vilka sätt har ni påverkat? Vad skulle din organisation *kunna* bidra med?
7. Vad jag har förstått har den svenska staten varit drivande i det fortlöpande arbetet i processen. Vad har detta fått för effekter?
8. Hur uppfattar du vikten av en centraliserad styrning i förhållande till arbetet för hållbar utveckling?
9. Vilka framgångar respektive problem har du observerat i samband med processen och i relation till dess styrning?